

Aanbevelingen

Quick wins: hervorming van de strafprocedure op korte termijn

donderdag 27 november 2025

Naar aanleiding van de brief van minister van Justitie Annelies Verlinden van 8 oktober 2025, hebben de Orde van Vlaamse Balies (OVBA) en de Ordre des barreaux francophones et germanophone (AVOCATS.BE) een lijst met enkele aanbevelingen voorbereid die tot doel hebben de strafprocedure op korte termijn concreet te verbeteren en efficiënter te maken (zogenaamde ‘quick wins’). De OVBA en AVOCATS.BE wensen de minister te bedanken om de stem van de advocatuur in deze belangrijke materie te horen. Ze zijn ook steeds bereid om over de hieronder uiteengezette aanbevelingen of andere suggesties in verder overleg te treden.

1 / De OVBA en AVOCATS.BE vestigen de aandacht op sommige termijnen in de strafprocedure. Ze stellen daarbij vast dat advocaten over het verloop van de procedure steevast over minder tijd dan de collega’s van de magistratuur beschikken en besluit daaruit dat er wellicht toch enige efficiëntiewinsten aan deze kant te boeken zijn.

We denken aan drie termijnen in het bijzonder die vaak voorkomende momenten van stilstand in de strafprocedure eruit moeten halen:

- / Als de onderzoeksrechter beslist heeft dat het onderzoek afgerond is en de beschikking tot mededeling aan het openbaar ministerie overmaakt, zou het parket binnen een bepaalde termijn een eindvordering moeten instellen (bv. 2 of 3 maanden). Nu neemt het parket vaak erg lang de tijd om de eindvordering op te stellen. In de zaak “propere handen” is het bijvoorbeeld al twee jaar wachten op dagvaarding sinds de doorverwijzing. Eenmaal de eindvordering er dan is en de advocaten een oproeping krijgen, hebben zij slechts 15 dagen om eventueel bijkomend onderzoek te vragen en wordt de advocaat zelfs nog verweten de procedure te vertragen.
- / Een tweede quick win is het opleggen van een termijn voor de beschikking tot verwijzing door de raadkamer naar het vonnisgerecht.
- / Ten slotte is er de fixatietermijn in graad van beroep: wanneer hoger beroep wordt aangetekend, duurt het meestal erg lang voor er een inleidingszitting en eerste fixatie komt. Partijen blijven in het ongewisse en de advocaat kan weinig concreets zeggen. Sommige procureurs-generaal stellen al een schriftelijke nota op en leiden dan pas in. Qua verloop is dit niet efficiënt. De nota kan nadien als conclusie van het OM gebruikt worden. Beter zou zijn om met een maximumtermijn (bv. 2 maanden) te werken voor de inleiding in graad van beroep dan wel minstens voor de dagvaarding zodat men in ieder geval al zekerheid heeft wanneer de inleidingszitting zal plaatsvinden. Dat geeft misschien ook net iets meer ruimte voor conclusietermijnen. Nu wordt er namelijk soms met de redelijke termijn geschutterd nadat er eerst lange tijd niets is gebeurd.

2 / De OVBA en AVOCATS.BE zijn overtuigd dat de inleidingszitting efficiënter kan verlopen. Zij merkt op dat rechters vaak onvoldoende voorbereid waardoor tijd verloren gaat. Het gaat in de meeste gevallen nochtans over het maken van louter administratieve afspraken (fixatie, termijnen) die vaak zelfs schriftelijk zouden kunnen gebeuren, ware het niet dat personen zich ook zonder voorafgaande registratie burgerlijke partij moeten kunnen stellen tijdens de inleidingszitting.

Pour que les audiences préliminaires puissent être mues en « procédure écrite », il faut toutefois que l'ensemble des avocats à la cause marque son accord sur cette manière de faire.

3 / In een arrest van 27 december 2023 (P.23.1720.N/1) stelt het Hof van Cassatie dat een verzoekschrift tot voorlopige invrijheidstelling in de zin van de Wet Voorlopige Hechtenis niet kan worden beschouwd als een communicatie in de zin van artikel 1, 2° van het KB van 16 juni 2016 ‘houdende elektronische communicatie overeenkomstig artikel 32ter van het Gerechtelijk Wetboek’, zodat dergelijke stukken niet via e-Deposit kunnen worden neergelegd op een rechtsgeldige wijze.

De correctionele rechtbank, de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling zijn bovendien nog niet aangesloten op e-Deposit. Advocaten zijn dus nog steeds verplicht om voor deze rechtbanken analoog te procederen en conclusies en stukken naar de griffie te mailen.

Een juridische oplossing schuilt in de wijziging van de volgende bepalingen:

- / Artikel 1, 2° van het KB van 16 juni 2016 'houdende elektronische communicatie overeenkomstig artikel 32ter van het Gerechtelijk Wetboek' om daarin te verduidelijken dat het ook betrekking heeft op elke kennisgeving, mededeling of neerlegging in strafzaken
- / Bijlage 2 bij het MB van 20 juni 2016 'tot bepaling van de inwerkingstelling van het e-Box netwerk en het e-Deposit systeem, zoals bedoeld in artikel 10 van het koninklijk besluit van 16 juni 2016 houdende de elektronische communicatie overeenkomstig artikel 32ter van het Gerechtelijk Wetboek' om daarin voortaan ook de correctionele rechtbank, de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling als gebruikers van JustDeposit op te nemen.

En aanvullend:

Permettre le dépôt des requêtes (21bis, 21quater, 28sexies, 61ter, 61quater, 61quinquies,...) au cours de l'information et de l'instruction en version digitale, via e-deposit

Il s'agit de pouvoir soumettre l'ensemble des requêtes à déposer dans un dossier en cours d'information ou d'instruction via la plateforme e-Deposit, permettant une authentification du déposant et du document déposé, de même que de la date à laquelle il est déposé. A ce jour, ce dépôt n'est possible que pour les conclusions et pièces à déposer à l'attention des Cours d'appel. Or, le dépôt de requêtes est possible dans le cadre d'autres types de procédure. Il conviendrait d'élargir cette pratique aux requêtes à déposer en matière pénale.

Le dépôt des requêtes via e-Deposit permet un gain de temps pour les avocats qui leur évite de se déplacer et facilite par ailleurs la gestion des requêtes par les greffes, vu l'emplacement informatique de celles-ci

Implémentation possible via des mesures/accords pratiques. Le cas échéant, les dispositions correspondantes du Code d'instruction criminelle pourraient être modifiées en vue d'autoriser explicitement un dépôt sous format digital

4 / Bij gebrek aan wettelijke regeling is het momenteel niet mogelijk om voor de raadkamer en de kamer van inbeschuldigingstelling te werken met conclusiekalenders. Dit kan makkelijk worden geredigeerd door een bepaling in te voeren die analoog is aan artikelen 152, 189 en 209bis van het Wetboek van Strafvordering.

5 / De OVB en AVOCATS.BE pleiten voor de verdere sensibilisering van alternatieve vormen van geschillenbeslechting. In de context van het strafprocesrecht kan bijzondere aandacht besteed worden aan de figuur van de voorafgaande erkenning van schuld (VES), zoals bepaald in artikel 216 van het Wetboek van Strafvordering (ingevoerd met de Potpourri II-wet). De verdachte bekent dan vrijwillig en ondubbelzinnig zijn schuld aan de tenlastelegging en er wordt een overeenkomst gesloten met het parket over de mogelijke bestraffing. Justitie kan inzetten op extra bewustwording van deze mogelijkheid bij advocatuur en parket en de prioriteiten kunnen in een omzendbrief worden opgenomen.

6 / Advocaten moeten nu nog steeds een aanvraag indienen om inzage te krijgen tot strafdossiers in JustScan. De griffie weet wie er in een zaak recht heeft op inzage dus is het een onnodige stap om dit te moeten aanvragen. Dossiers zouden ten behoeve van de efficiëntie dus voor de wettelijk toegelaten termijn automatisch "open" gezet kunnen worden.

7 / In de coronaperiode werden zittingen zoveel mogelijk in tijdsblokken ingedeeld. Door af te spreken hoe laat een advocaat verwacht werd, kon men zo vermijden dat het te druk werd. Het verdient voor de

efficiëntie echter aanbeveling dat altijd met specifieke tijdsblokken / tijdstippen wordt gewerkt. De coronacrisis heeft bewezen dat dit perfect op deze manier georganiseerd kan worden.

Une certaine flexibilité doit toutefois être permise (deux avocats doivent pouvoir échanger leurs créneaux horaires) et les plages horaires fixées doivent être réalistes.

8 / Er is geen afdoend overkoepelend portaal waarop alle relevante informatie over de regeling van zittingen ten lande gevonden kan worden. De website van het College van Hoven en Rechtbanken schiet daarin tekort. Nochtans is het belangrijk om voor iedere plaats te weten hoe de zitting zal verlopen.

9 / In het verlengde van het vorige punt en ten behoeve van de transparantie, verdient het aanbeveling dat zittingen met betrekking tot de voorlopige hechtenis (raadkamer, KI) op uniforme wijze geregeld worden. Dat is nu niet overal het geval.

10 / De balie Antwerpen heeft een app ontwikkeld waarop de advocaat kan volgen welke zaak er wordt behandeld op de raadkamer. De griffier verleent die informatie. Dit is enorm tijdbesparend voor advocaten. Een advocaat kan immers zitting op de raadkamer hebben in de loop van de voormiddag, maar te midden van een uitgebreide agenda weet hij niet wanneer zijn zaak aan bod zal komen. Justitie zou eraan kunnen denken om dit systeem over te nemen en uit te rollen over het hele land.

11 / Prévoir de garder le même numéro de dossier tout au long de la procédure, pour permettre le dépôt des différents actes de procédure (requêtes et conclusions) par e-deposit.

12/ Enregistrer les audiences et les interrogatoires par le juge d'instruction avec retranscription si une demande en ce sens est formulée dans un certain délai

Permettre également aux avocats d'enregistrer les audiences, notamment les longs réquisitoires.

Actuellement, demander au Juge et/ou au greffier de faire acter n'est toléré par ceux-ci que pour telle ou telle déclaration spécifique, mais pas pour l'entièreté des propos tenus par toutes les parties au cours de l'instruction d'audience.

Or, ce qui a été déclaré à l'audience par les parties concernées en personne peut revêtir une grande importance pour la manifestation de la vérité, au moment même ou dans la suite de la procédure, par exemple, en degré d'appel (or, actuellement, comme rien ou quasi rien n'a été acté, ce qui a été dit en 1ère instance, ne peut être valablement invoqué en degré d'appel à défaut de preuve).

13 / Revenir au contrôle mensuel de la détention préventive

La loi pot-pourri II a supprimé le contrôle mensuel en matière de détention préventive.

Les modifications successives au système de contrôle de la détention préventive ont entraîné un allongement de la détention préventive. En effet, le contrôle par la juridiction d'instruction permet au juge chargé de l'enquête de vérifier l'état d'avancement du dossier, mais aussi d'être confronté aux arguments de la défense.

Eloigner dans le temps le contrôle de la détention retarde injustement l'examen par le juge d'instruction de l'évolution des devoirs prescrits dans le cadre de son enquête et la réalisation des vérifications nécessaires à la suite des explications fournies par la défense.

Cette mesure crée également la désespérance dans les prisons : être contraint à deux mois d'attente au lieu d'un, pour voir évoluer son dossier, est extrêmement dur à vivre pour des détenus en détention préventive, présumés innocents.

Certes, la loi du 31 juillet 2023 visant à rendre la justice plus humaine, plus rapide et plus ferme IV a réintroduit un contrôle mensuel supplémentaire avant de passer à un contrôle bimestriel (voir article 10 de la loi) mais cela n'est pas suffisant et AVOCATS.BE plaide pour un rétablissement complet du contrôle mensuel en matière de détention préventive.

14 / Prévoir une audience obligatoire devant le Juge de l'application des peines (JAP) si celui-ci envisage de refuser la mesure sollicitée.

La situation actuelle est discriminatoire. Une personne condamnée à une ou plusieurs peines dont le total est supérieur à 3 ans comparait toujours devant le Tribunal, ce qui n'est pas le cas pour le condamné à une ou plusieurs peines de moins de trois ans.

15 / Supprimer la possibilité d'appel du parquet en cas d'acquiescement (expression du doute institutionnel!) ou de libération ou octroi d'une surveillance électronique en chambre du conseil

16 / Prévoir une meilleure information de la victime par rapport à ses droits au moment du dépôt de plainte, dont notamment la possibilité d'être tenu au courant (ou pas) de la suite de la procédure et la possibilité de changer d'avis à cet égard. Changer la dénomination de « déclaration de personne lésée » car celle-ci est incompréhensible pour victime.

17 / Favoriser la confiance des justiciable par l'attention portée aux apparences

a) Mettre fin, dans toutes les juridictions du pays, à la possibilité actuelle pour le magistrat du Ministère public (Parquet/Auditorat) de se rendre, hors la présence des avocats des autres parties, dans la salle du délibéré du juge, avant l'audience, aux interruptions d'audience et après clôture de l'audience.

b) Inviter devant toutes les juridiction le représentant du Ministère public à se tenir dans la salle d'audience, à la barre, là où se tiennent les avocats des autres parties en cause, et non plus sur l'estrade du juge et parfois même à sa table.

La place ainsi libérée à la droite du juge du fond, pourra adéquatement accueillir les témoins, à l'instar de la scénographie des juridictions américaines, de sorte que les témoins fassent leurs déclarations en regardant les personnes concernées par leur témoignage, et non plus, comme actuellement, en leur tournant le dos ce qui n'est pas adéquat.

On rappellera à ces sujets que l'Administration des douanes et accises qui exerce l'action publique en matière d'infractions douanières et d'accises devant les juridictions pénales de fond, ne bénéficie pour son avocat ou son fonctionnaire d'aucun droit de rejoindre le juge dans sa salle du délibéré avant, pendant ni après l'audience, ni de s'asseoir sur son estrade et à sa table, sans que cela n'empêche l'Administration des douanes et accises d'exercer valablement l'action publique que lui confie la loi.

Il n'y a donc aucune raison que les membres du Ministère public qui ne font eux-mêmes aussi qu'exercer l'action publique, ne soient pas traités pareillement que l'avocat de la douane ou son fonctionnaire.

////////////////////////////////////